

Карло О.С.

Захист авторського права і суміжних прав Кафедра управління захисту інформаційних систем, асистент

Нашою державою декларується зовнішньо політичний курс на вступ до Європейського Союзу, поглиблення ринкових взаємовідносин з усіма країнами світової спільноти. Це тягне за собою необхідність узгодженості українського законодавства з відповідними нормами міжнародного права, в тому числі, не в останню чергу, удосконалення законодавства в галузі авторського права і суміжних прав. Високий рівень злочинності проти права інтелектуальної власності завдає істотної шкоди розвитку зовнішньополітичних і зовнішньоекономічних відносин України з розвинутими країнами, заважає нормальному і планомірному інтегруванню економіки нашої країни у світову економіку.

Дослідженням проблем у сфері інтелектуальної власності займалися в свій час такі відомі вчені, як Б. Антимонов, Г. Андрощук, В. Дроб'язко, О. Йоффе, А. Сергєєв, О. Святоцький, Р. Стефанчук, Р. Шишка і багато інших. [2]

На сьогоднішній день в Україні є в наявності всі необхідні соціально-політичні умови для вирішення цієї проблеми. Однак, питання захисту інтелектуальної власності потребують глибокого вивчення та аналізу, як законодавчої бази, так і, як мені здається, в першу чергу, його практичного застосування. Головними проблемами, які стоять перед нами, є приведення законодавства України у сфері захисту авторських і суміжних прав у повну відповідність з міжнародним, а також вирішення питань його застосування на практиці, для чого необхідно організаційне, кадрове та матеріальне забезпечення.

Метою цієї статті є вирішення проблем, пов'язаних із захистом авторського права в Україні, законодавчого регулювання та практики його застосування.

Законодавство України у сфері авторського права складають Конституція України, кодекси, закони та інші нормативно-правові акти, а також міжнародні договори, членами яких є Україна. Стаття 41 Конституції України гарантує право громадян володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної та творчої діяльності. Основним спеціальним законом є Закон «Про авторське право та суміжні права» 1994 року, а також внесені до нього зміни і доповнення від 2001 року, які були викликані значними змінами як в житті нашої країни, так і в міжнародній системі охорони авторського права. Закон в цілому відповідає міжнародним стандартам і цінність його в тому, що більшість прописаних у ньому норм розраховані на пряме застосування. Характерною його рисою є також ринкова спрямованість, майнові права авторів фактично стають товаром, який може вільно передаватися на основі цивільно-правових відносин. Відносини, пов'язані з охороною і використанням об'єктів авторського права, є об'єктом регулювання українського Цивільного права, його Книги четвертої. Стаття 420 називає об'єкти, а статті 423, 424 визначають права їх власників. Можна згадати також «Основи законодавства про культуру» від 14.02.1992, Закон «Про телебачення і радіомовлення» від 21.12.1993 р., Закон «Про видавницу справу» від 05.06.1997 р., «Про кінематографію» від 13.01.1998 р., «Про архітектурну діяльність» від

20.05.1999 р. та інші, що обмовляють захист авторських прав у різних сферах діяльності.

Дуже важливе значення для захисту авторських прав є міжнародні конвенції, до яких приєдналася Україна: Паризька конвенція з охорони промислової власності, Мадридська угода про реєстрацію знаків, Бернська конвенція з охорони літературних і художніх творів, Всесвітня конвенція про авторське право, договір ВОІВ про авторське право, Женевська конвенція про авторське право і т.д.

Враховуючи викладене, можна вважати, що в Україну, в основному, створено законодавчу базу в сфері авторського права, чого неможна сказати про організацію системи захисту авторських прав, яка залишається абсолютно неефективною, а існуючі методи і способи захисту потребують удосконалення, а іноді і просто створення необхідних структурних підрозділів.

Таким чином, незважаючи на спроби держави врегулювати питання захисту авторських і суміжних прав, в нашій країні залишається дуже багато проблем, пов'язаних з цим питанням. Серед них треба відзначити:

- розширення в Україні негативних тенденцій, пов'язаних з порушенням авторського права. Нещодавно компанія GfK-USM на замовлення Коаліції з питань захисту прав інтелектуальної власності GIPR провела дослідження «Сценарій розвитку ринку програмного забезпечення в Україні», в якому констатувалося, що поряд із зростанням попиту на легальне програмне забезпечення з боку підприємців і населення, залишається величезний сегмент користувачів, що віддають перевагу нелегальному, а отже, більш дешевого продукту. Попит на нього є одним з найвищих у Європі, досягаючи 70 відсотків, а втрати виробників вимірюються сотнями мільйонів доларів [2].

- відсутність контролю з боку державних органів за збором, розподілом і виплатою авторської винагороди, відсутність чіткого розподілу обов'язків у цій сфері, що викликає неукладання своєчасних договорів між організаціями, чого вимагає Закон «Про авторське і суміжні права», а в разі укладання таких договорів відсутність контролю за їх чітким виконанням.

- правова непозначеність ряду ключових понять, особливо, що стосуються сучасних засобів, таких, як глобальна система Інтернет.

- відсутність дійових механізмів захисту прав інтелектуальної власності, чіткого розподілу відповідальності між державними структурами, що не дає можливості ефективного захисту своїх прав у сфері авторської діяльності.

- деяка суперечливість законодавчих актів у сфері захисту авторських прав, що, втім, характерно для багатьох галузей діяльності.

Все це призводить до суттєвого рівня правопорушень у розглянутому питанні захисту прав інтелектуальної власності в нашій країні, великої кількості контрафактної продукції на нашему внутрішньому ринку і навіть його нелегального експорту за кордон. Наша країна в цій галузі є одним зі світових лідерів поряд з Китаєм, Росією, низкою країн третього світу. У першу чергу це можна сказати про нелегальне виробництво програмного забезпечення, а також випуску неліцензійної аудіо-та відеопродукції. Великих масштабів досягли факти незаконного розміщення творів у мережі Інтернет, що в нашему законодавстві відображені слабо. За даними експертного опитування, проведеного Українським центром політичних і економічних досліджень ім. О. Разумкова вкрай актуальними для України є захист комп'ютерних програм і баз даних (65,3% опитаних експертів), охорона товарних

Знаків (52,1%), захист прав виробників аудіовізуальної продукції (50%) [4]. Боротьба з таким «піратством» повинна стати однією з пріоритетних завдань нашої держави, тому що це явище підриває наш авторитет на міжнародній арені, викликає звинувачення з боку міжнародної громадськості в низькому рівні захищеності авторського права в нашій країні. У працях, присвячених цій проблемі, часто зустрічається думка, що, наприклад, комп'ютерні програми повинні захищатися не тільки авторським правом, але і відповідними патентами, як це робиться з технічними винаходами. Крім того, багато дослідників, такі, як М. Мельников і А. Коваль, вважають, що повинна бути введена кримінальна відповідальність за порушення авторських прав, рівень її повинен визначатися розміром завданіх власнику прав матеріального збитку і рівнем суспільної небезпеки, оскільки існуючі на даний момент економічні санкції недостатньо адекватні чиненням правопорушень. [5, С. 73]. Звичайно, тільки підвищенням рівня кримінальної відповідальності дану проблему вирішити не можна, до її вирішення треба підходити комплексно. У першу чергу необхідно вирішувати проблеми у судовій та виконавчих системах, коли судові органи не зацікавлені у розгляді справ подібного роду через складності у виявленні порушників, збору доказів, відсутності у судів спеціальних знань в області прав інтелектуальної власності, та й досить високого рівня корупції у судовій системі. Тому розгляд справ такого роду може тягнутися роками. Крім цього необхідно створення спеціальних структур, які займалися б вирішенням питання захисту інтелектуальної власності, мали для цього необхідні права і можливості, у тому числі матеріально-технічні. Потрібно також привести законодавство України у сфері захисту авторських прав у повну відповідність міжнародним законодавчим нормам, а також усунути суперечності, які існують між деякими нашими законами, що дає порушникам можливість знайти лазівку в законодавстві [4].

Крім цього, необхідно проводити роз'яснювальну роботу з населенням, тому що за даними того ж Українського центру економічних і політичних досліджень ім. Разумкова більше половини опитаних не відносять проблеми охорони інтелектуальної власності до числа першочергових. Майже 70% населення України споживають підроблену продукцію, марковану загальновідомими товарними знаками, 42,4% громадян купують дешевшу продукцію, незважаючи на те, що вона може виявитися підробленою [4]. І при цьому майже 40% наших громадян залишаються задоволеними якістю підробленої продукції. Звичайно, треба враховувати і те, що більша частина з них змушені це робити через невисокий рівень доходів, непорівнянних із доходами їхніх європейських колег. Так що однією зі складових боротьби з порушенням прав інтелектуальної власності є і підвищення рівня життя наших громадян.

Повноцінний захист авторських прав у нашій державі неможливий через відсутність повноцінного законодавства в цій області, що відповідає міжнародним вимогам, відсутність якісної судової системи, не схильною до корупції і користується довірою громадян, відсутність механізму і структур, що дозволяють контролювати законодавство у сфері захисту прав інтелектуальної власності, а також загального правового нігілізму наших громадян. Тому необхідно:

1. Привести в повну відповідність вимоги Цивільного кодексу України та норм спеціального законодавства у сфері авторського права, а також виключити розбіжності в українському та міжнародному законодавстві.

2. Провести судову реформу, виділивши справи по захисту прав інтелектуальної власності в окреме судочинство.
3. Створити структури, відповідальні за дотримання прав інтелектуальної власності, гарантувати їх матеріально-технічне забезпечення.
4. Посилити покарання за порушення авторських прав, підвищивши розміри економічних санкцій і в ряді випадків ввести кримінальну відповідальність.
5. Проводити роз'яснювальну роботу серед населення, одночасно прийнявши заходи до підвищення його купівельної спроможності.
6. Враховувати європейський досвід із захисту авторських прав.

Література:

1. Закон України “Про авторське право і суміжні права”
2. *Піратство в Україні в 2 рази перевищує світові показники // NEWSru.ua //* Кримінал // 16 травня 2007 р. <http://www.newsru.ua>
3. *Паладій М. Державна підтримка інтелектуальних досягнень нації - шлях до економічного і соціального розвитку України // Інтелектуальна власність.* - 2006. - № 5. - С. 4.
4. *Кузьменко В. А. Мафия элитная. Публицистический практикум по авторскому праву на основе дел патоновской академии и киевских судов.* - К.: «П.Яр», 1997. - 240 с.
5. *Мельников М. Піратство як злочин у галузі авторського права і суміжних прав: поглядна проблема // Право України.* - 2003. - № 4. - С. 72-75.
6. *Коваль А. М. Соціальні та кримінально-правові засади охорони авторського права і суміжних прав. Автореф. дис. ... док. філософії в галузі права.* - К., 2005. - 28 с.

к.т.н. Балан О.С., Мельник М.І., Філіппов В.Ю.

Формування цілісної інфраструктури інноваційної діяльності на базі вищих навчальних закладів, наукових установ, при участі органів регіонального управління

Сучасна конкурентоспроможна економіка в Україні на основі інноваційної діяльності може бути побудована тільки при функціонуванні повноцінної інфраструктури, до складу якої мають входити вищі навчальні заклади (далі - ВНЗ), інноваційні центри, інвестиційні фонди тощо. Саме ці структури найефективніше забезпечують співпрацю освіти, науки, виробництва, сприяють швидкому проходженню інноваційного циклу: нова ідея – дослідний зразок – патентування – впровадження у виробництво. Аналіз наявної в Україні інфраструктури інноваційної діяльності на базі ВНЗ свідчить про недосконалість, якщо не практичну відсутність ланки комерціалізації знань і технологій. Це обумовлює потребу сформувати у ВНЗ відповідну ланку інноваційної інфраструктури.